

تأثیر مصرف آفت‌کش‌ها بر سلامت کشاورزان دکتر ماشاله عقیلی‌نژاد^۱، دکتر صابر محمدی^۱، دکتر علی‌اصغر فرشاد^۲

^۱ گروه طب کار، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران
^۲ گروه بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایران

چکیده

سابقه و هدف: امروزه بخصوص در کشورهای در حال توسعه جمعیت عمومی بصورت دائم در معرض مواجهه با انواع گوناگون آفت‌کش‌ها قرار دارند و مطالعات نشان‌دهنده وجود مقادیر قابل‌سنجش از متابولیت‌های آفت‌کش‌ها در نمونه‌های ادرار می‌باشد. سموم آفت‌کش انتخابی عمل نمی‌کنند به این ترتیب که علاوه بر اثر روی موجودات هدف و آفات، روی موجودات غیر هدف (انسان و ...) نیز می‌توانند اثر بگذارند.

روش بررسی: در این مطالعه مقطعی طی ۱۸ ماه به بررسی ۱۲۷۹ کشاورز شاغل در ۵ استان کشور پرداخته شد. روش نمونه‌گیری بصورت خوشه‌ای دو مرحله‌ای بود. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه بود و اطلاعات بدست آمده توسط نرم‌افزار SPSS آنالیز شدند. در این مطالعه عوارض حاد و مزمن آفت‌کش‌ها مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌ها: تقریباً ۵۰٪ کشاورزان تحت مطالعه بی‌سواد بوده و متوسط سابقه اشتغال به کار آنها ۲۲ سال (۱۸ تا ۲۶ سال) بود. در مناطق مختلف بسته به نوع محصول و اثر بخشی، سموم خاصی مصرف می‌شود. در رفسنجان و ساوجبلاغ بیش از ۹۵٪ از سموم مصرفی ارگانوفسفره‌ها هستند. همچنین حدود ۶۸٪ کشاورزان واحدهای تحت پژوهش از هیچگونه وسایل حفاظت فردی استفاده نمی‌کردند و تنها ۵٪ کشاورزان مدعی بودند که اطلاعات درج شده در برچسب سموم را متوجه می‌شوند. ۵۵٪ کشاورزان شهرستان‌های مورد مطالعه ظروف باقی مانده سموم را در محیط رها می‌کردند و فقط ۲۷٪ از آنها اقدام به سوزاندن یا دفن ظرف می‌کردند.

نتیجه‌گیری: پیشنهاد می‌گردد مجموعه‌های آموزشی مشتمل بر آشنایی با سموم و کاربرد آنها، نحوه مقابله با عوارض کوتاه مدت و دراز مدت، روش استفاده موثر از وسایل حفاظت فردی مختلف و اقدامات مورد نیاز پس از استفاده از ظروف حاوی سموم تدوین و در اختیار کشاورزان قرار گیرد.

واژگان کلیدی: آفت‌کش، کشاورز، سلامت.

مقدمه

انسانها برای جلوگیری از نابودی و از بین رفتن محصولات کشاورزی خود که با صرف هزینه، زحمت و زمان بسیار بدست می‌آید و همچنین بدلیل رشد جمعیت و محدودیتهای موجود در تولید محصولات مختلف غذایی از روشهای مختلفی جهت کنترل و دفع آفات نباتی استفاده می‌نمایند که در میان این

روشها یکی از رایجترین آنها استفاده از سموم دفع آفات می‌باشد. تعریفی که آژانس حفاظت از محیط زیست آمریکا از آفت‌کش ارائه داده است بدین صورت است که "آفت‌کش ماده یا مخلوطی از مواد است که به منظور پیشگیری، نابودی، دفع یا کاهش هرگونه آفت بکار می‌رود" (۱). بررسی‌ها نشان می‌دهد که تنها در ایالات متحده سالیانه بیش از ۲ میلیارد پوند آفت‌کش در بخشهای مختلف از جمله کشاورزی، جنگلداری و غیره مورد استفاده قرار می‌گیرد (۲). بدلیل مصرف بالا، مواجهه افراد با این سموم افزایش یافته و در نتیجه عوارض و اثرات سوء آن بر سلامت انسانها نیز افزایش می‌یابد.

آدرس نویسنده مسئول: تهران، دانشگاه علوم پزشکی ایران، دانشکده پزشکی، گروه طب کار.

دکتر ماشاله عقیلی‌نژاد

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۸۶/۷/۲۵

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۸۶/۱۱/۷